

יג:

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

עין משפט
נר מצוה

מסורת הש"ס

(א) שמיטת פ"ב מ"ג
(ב) מנחת ל' (ומ"ג שמיטת
פ"ב מ"ד) (ז) וזכית פ"ג
(ד) ומנחת ל' ע"פ:

הגהות הב"ח

(א) הש"ס ד"ה
אשמתייהו ט"ו דכתבתי
ויהיה לא פלגי רובל
מודים דלא אלקין:

לעני רש"י

מיליין (פ"ל) ד"ה
מק"י (מ"ק) פ"ג
אפוליי (ישעי"ל)
שמיטת:

רבינו הגנאל

הכל לפי שזמן השנה
כיון שהשמיטה לא כל
העריגות באות אמר
רבנו חייבם כמעשר
בשנת השמיטה אם
שנה שנייה (שמיטה) אם
שלישית שלישית לפי
דיוט הוא כוון הקליטה
באלו יאקשי עליה
אביו דעבור גורנו בחור
כלומר יעקבם הפינין
כלם כאחד נדרשו אותם
רעשה הכל נתיך אחד
רעיהו שזו העריגות הביאה
שליש קרם זו העריגה
ויצא עשוריהו מחסו
שנמצא מעשר יין החדש
(שבו על החדש שבו זמן
הישן שבו על הישן שבו
כו יוסי כן כיפור שאמר
כסיהו ר' שמעון שזורי
בענין פול המצרי שזוער
לזרע ופי' ר' שמעון
שזורי לו פול המצרי דזעו
לזרע מתעשר לשעבר
דזעו לירק מתעשר להבא
דזעו לזרע הוא חי מפי
שנה שעברה וזעו לאכלו
כירק הוא חי מפי שנה
הבאה ודקדק רב ר'
שמעון שזורי קא אמרת
כיר' ואמרין משיט
דשמואל הילכתא כו'
שמעון שזורי ואחקיפו
עליה אפי' והא אבר
שמואל לכל אין בילה
חזין מין ושמון מכלל
השפירות אין להם בילה
ואמרין אישמיטתיהו
כלומר נעלמה סמנו
הא דאמר שמואל הכל
הולך אחר גמר פיר'
פיר' ולפיכך אמר צבור
נינו בחיובו כי באותה
העת נגמר תפריין ולא
אמר שמואל הלכה כו'
שמעון שזורי שמוס
דקסבר יש בילה והא
לית ליה לשמואל בילה
בפירות אלא משום
שהולך אחר גמר פיר'

לגופיה. משוזה על מה נאכל בשנה השביעית: האורז והדוקן כו'.
מיני קטניות הן דוחן מיליוני: פרגין. מקו' בלע"ו: ומעשרין לשעבר.
במעשרות שנה שעברה אם שנה מעשר שני ואם שלישית מעשר עני:
ומסרין בשביעית. אם השירשו ערב שביעית לפני ר"ה: ומעשרים

לשנה הבאה. בשנת לקיטתן אם משאר
שני שנות היא שלשנה שביעית: כמר
מנעם. לקמן (דף טו): תנא לה בפירקין
אילין שנתנו פירותיו קודם ט"ו בשבט
שהוא ר"ה לאלולות מתעשר לשנה
שעברה: ירק כמר לקיטה. כדלמך
לעיל (ד' ג') ליקט ירק ערב ר"ה כו':
הני קטניות כמאן שיניהו שהלכו בהן
אחר השרשה: מסוך ששויין פרכין
פרכין. מסוך שגורגן עשוי מעט מעט
שלין נלקטין לאחד אלף היום לוקטין
ומפרכין מעט ולמחר מעט ונמלאו
חדש וישן מעורבין יחד הפרכין לפני
ר"ה עס הפרכין לאחר ר"ה אם
הולכין בהן אחר לקיטה כשאר ירק
כשיהא מפריש מעשרותיו ה"ל מעשר
מן החדש על הישן ומן הישן על החדש
אולי זהו נמר השרשה שבשנה אחת
משרשת כל השדה שהרי נבט אחת
וזרעין אותן ומעשר פירות האילן
וקטניות וירק מדרכין כן ויכולת כד'
ההכמים לקבוע זמן לפי דעתם לכל
אחד ואחד: פרכין פרכין. לשון זה
נופל בקטניות כדלמך' במסכת בילה
(דף יב:) מולין מלילות ומפרכין
קטניות כ"ע: וילבור גורנו לפסוק.
ומה נבך אם ישן וחדש מעורבין ילבור
את כל הגורן לזכותו כלומר באמצעותו
שיהא הכל נבלל יחד יפה ונמלא
כשימרוס ויעשר יתא' מן החדש כמעשר
לפי מה שיש חדש בגורן ומן הישן לפי
מה שיש יסן: מי לא פניא. דקמתיין
אכילה לומר יפה נבלל ומנאל מורס מן
החדש לפי מה שיש חדש ומן הישן לפי
מה שיש יסן: פול המלרי. מין קטנית
פאולוי' ודרכן לזרען לירק ולזרע

והזרע לירק מתעשר אחר לקיטה והזרע לאכלו את זרעו מורת קטניות
עליו ומתעשר אחר השרשה וזה שזרעו לזרע והשרשה מקלמו לפני ר"ה
ומקלמו לאחר ר"ה: אין סורמין מזה. שמכירין זו שזרעיהו באחרונה
על המרע בראשונה ולא מן הראשון על האחרון: כילד הוא עושה.
טורח לתת זה עצמנו זה עצמנו: לזכר גורנו לפסוק. יכלול אותו
יפה לאחר שנתן מן הראשון ביות זו ומן השני ביות זו יחזור וילבטרו
לאמצע הגורן שיהא כולו כאחד ומנאל תורס מן החדש שבו כו':
יש בילה. יש לקמון על הבילה לומר שיש משנייה בתוך המעשר
לפי החשבון: אין בילה. אין סומכין על כך שיש לומר לא נבלל
יפה ורובו של מעשר מן החדש או רובו מן הישן: סוף מין ושמון.
המערב יין חדש עם הישן או שמן חדש עם הישן מורס ומעשר
ממנו ויש כמעשר שניהם כפי החשבון שדבר זה נבלל יפה וכל
יבש אין סומכין בו על הבילה: אשפסטיס לר' זירא הא דאמר
שמואל הכל הולך אחר גמר פרי וסו אמרינן ואי אשמועינן הכל הולך
אחר גמר פרי הוה אמינא אפילו סבואה וויסוס נמי קמ"ל הלכה
כו' שמעון שזורי כמאי דפליגי. דכתבנאה ויהיה לא פלגי (א) ולא
אוליין זהו אחר גמר פרי אבל במיני קטניות פליגי דר' שמעון
אזיל נמר השרשה ורנן לא אזיל למדנו דאשכח שמואל תנא דלא
אזיל נמר השרשה בקטניות אלא אחר גמר פרי ועליה סמין לפלוגי
עליה דר' שמעון שזורי ועליה דהא מתמתין דמינין לעיל האורז
והדוקן והפרגין והשומשומין שהשרישו כו' ואפי' לא ידעתי מאן הוא
ההוא תנא: אשפסטיס לר' זירא הא דאמר שמואל הכל הולך
אחר גמר פרי. ואף הקטניות לא הלכו בהן אחר השרשה
וכי אמר שמואל הלכה כו' שמעון שזורי לא מטעמיה קאמר
דאילו רבי שמעון שזורי טעמיה משום בילה וטעמא דשמואל
הוא

אל תקרי רש"ש אלא רש"ש. כלומר עשימה כשהוא שלש בשלה
ומימה דהדרא קושא לדוכמיה דקאמר לעיל והלמא לא עיל
כלל וקאמר רתמא משמט ומייל עד חג הסוכות וי"ל דהאי תנא לית
ליה דרשה לעיל: ברתוך שעשוין פרכין. מסוך שגורגן מעט מעט

אל תקרי שלש אלא שליש והוא מיביעי
ליה לגופיה כתיב קרא אהריגא וזרעתם את
השנה השמינית ואכלתם מן התבואה ישן
עד השנה התשיעית תנן התם א"ה האורז
והדוחן והפרגין והשומשומין שהשרישו לפני
ר"ה מתעשרין לשעבר ומותרין בשביעית
ואם לאו אמרוין בשביעית ומתעשרין לשנה
הבאה אמר רבה אמור רבנן יאילן בתר הנמיה
יבואה ויהיה בתר שליש יירק בתר לקיטה
הני כמאן שזיניהו רבנן הדר אמר רבה מתוך
שעשוין פרכין פרכין אולי רבנן בתר השרשה
א"ל אבי' ויצבור גורנו לתוכו ונמצא תורס
מן החדש שבו על החדש שבו מן הישן
שבו על הישן שבו מי לא תניא ירבי יוסי בן
כיפר אמר משום ר"ש שזורי יפול המצרי
שזרעו לזרע מוקצתו השריש לפני ר"ה ומוקצתו
השריש לאחר ר"ה אין תורמין ומעשרין מזה
על זה לפי שאין תורמין ומעשרין לא מן
החדש על הישן ולא מן הישן על החדש כיצד
הוא עושה צובר גורנו לתוכו ונמצא תורס
ובועשר מן החדש שבו על החדש שבו ומן
הישן שבו על הישן שבו א"ל ר"ש שזורי
קאמרת ר"ש שזורי סבר ייש בילה ורבנן
סברי אין בילה א"ר יצחק בר נחמני אמר
שמואל י' הלכה כרבי יוסי בן כיפר שאמר
משום ר"ש שזורי מתקף לה רבי זירא ומו
אמר שמואל הכי והאמר שמואל לכל אין
בילה חוץ מין ושמון ואשתמיטתיהו הא
דאמר שמואל י' הכל הולך אחר גמר פרי
וצריכא

אל תקרי רש"ש אלא רש"ש. כלומר עשימה כשהוא שלש בשלה
ומימה דהדרא קושא לדוכמיה דקאמר לעיל והלמא לא עיל
כלל וקאמר רתמא משמט ומייל עד חג הסוכות וי"ל דהאי תנא לית
ליה דרשה לעיל: ברתוך שעשוין פרכין. מסוך שגורגן מעט מעט
שלין נלקטין ופרכין מעט ולמחר מעט
ונמלא חדש וישן מעורבין יחד אם
הלכו בהם אחר לקיטה כשאר ירק
לכך אזיל נבו נמר השרשה בשנה
אחת משרשת כל השדה שהרי נבט
אחת וזרעים אותם ומעשר פירות
האילן וקטניות וירק מדרכין הם
ויכולת כד' חממים לקבוע זמן לכל
אחד לפי דעתם כך פירש הקונטרס
והוא דלמא מיעשר דרבנן אלף
שביעית דלזרייתא הואי דינס כמר
לקיטה כשאר ירק הכי אזלינן נמר
השרשה להמיר בשביעית כשהשרישו
בשנית והוא כדלמך' בשביעית זמןן הוה
רבי' יסא שמואל גבי פרוצול
בפרק השולח (גיטין דף לו.) וסס א"כ
דמתנא במ"ב מנין לאורז ודוקן
ופרגין ושומשומין שהשרישו לפני ר"ה
שמוסין אותן בשביעית מ"ל ואספת
את תבואתה בשביעית יכול אפי' של
השרישו מ"ל שש שנים מרע ואספת
שש זרעים וששה אופסים ולא ששה
זרעים וששנה אופסים:
ויצבור גורנו ר"ה. ר"ה. כלומר ויוון
דיכול לתקן אמאי אזיל
נמר השרשה ומסיק דרבנן סברי אין
בילה ומימה מאי קא משני כמאי תקשי
לר"ש שזורי דסבר יש בילה ואזיל נמר
השרשה כדקמין בהוי"א מקלמן השרישו
וכסופא דהך משנה נמי מן בפרק כ'
דשביעית (מ"ח) א"ר"ש שזורי פול המלרי
שזרעו לזרע בתחלה כיונא בהן כלומר
נמר השרש' כאורז ודוקן ועוד מאי קשי'
ליה וילבור גורנו לתוכו נהי דמועיל
לזכירת גורן לענין חדש וישן לענין
שניה הנכנסת לשלישית לא מהני דשניה מעשר שני
שלישית מעשר שני וישן מעשר שני
וכן חמישית הנכנסת לששית ומימה זה יכול לתקן
שיפריש מעשר אחד ויחלל על מנת ואלו המעות
בירושלים והמעשר יתקן לעניים וקח
שמעך בירושלמי דשביעית דשני מעשרות מעשר
על ידי לבור גורנו:
פול המצרי שזרעו כו'. סיפא דהויא דהאורז
והדוקן היא ומוסיף
לדרבנן שאף צפול המלרי הולכין נמר השרשה:
אמר רבי
יצחק בר נחמני אמר שמואל ה"ה כ"ש שזורי. כרוב
ספרים גרסין
בהקומן רבה (מנחות ל') וסס ר' שמואל בר
נחמני א"ר יונתן ולא יתכן
כדמוכח כהן דפרקין ומי אמר שמואל הכי
ועוד דל"כ קשיא דר' יונתן
דל"כ יונתן לפי הספרים דגרס התם
א"ר יונתן הלכה כ"ר"ש שזורי
במסוקן ובתרומו מעשר של דמאי
דמשמע כהני דוקא כדמוכח
בבבמה התקשה (מילין עה:) ואפי' שיש
ספרים דגרסי בהוי"א אמר
ר' יוחנן ולא יתכן במסכת
כרובות כ"ש פ"ק א"ר"ש (דף נה:).
חוץ מין ושמון. לענין מעשר אירי
והוא הדיון מים לענין הוזהר
כ"ה התעוררות (זכחים פ:). אחר
גמר פרי. אין זה אחר
לקיטה דזמנין דנגמר לפני ר"ה
ונלקט אחר ר"ה וכל ירק נמי הולכין
בו אחר גמר פרי אלא דנקיט
כל דוכתי בתר לקיטה משום דלקיטה
תקף לגמר פרי אבל הכי אין
לקיטתן בגמר פרי שממתיין להן עד
שימיבשו ואין לקיטתן כאחד
דמתיבשין פרכין פרכין אבל גמר פרי
כאחת ולכן מותר לעשר לשמואל
אף על גב דסבר אין בילה
ומימה שמואל דלמך כמאן הא
בין ר' שמעון שזורי בין רבנן
מנדו דלזלינן בתר השרשה
דלפני ראש השנה כדפי' והוה ליה
ישן ושמואל דלזיל נמר גמר פרי
דלאחר ראש השנה הוה ליה חדש:
הוה

ע א מ"י פ"ד מ"ל
משום הלכה זו ויזיל
מ"ל מ"י הל' מ סמ
שלין קלי וליזיל רפח:
ע א ב מ"י פ"ג מלכות
בסמ הלכה ל סמ
שלין קלי וקלי טו"ש י"ד
פי' ל"ד טעף כו':
ע ב ג מ"י פ"ד מ"ל
מחמת הל' י' ופי' כ'
מ"ל משעב הלכה ל סמ
שלין קלי קלה:
ע ד מ"י פ"ה מ"ל
מחמת הל' א ויזיל
מ"ה מ"י הל' ב וי"ל ד'
וי"ד מ"י שמיטה הל' י'
סמ עין קלה וטו"ש י'
י"ד טעף של טעף קולן:
ע ד ה מ"י פ"ה מ"ה
מ"י הל' ט:

תורה אור השלם

ו. וזרעתם את השנה
השמינית ואכלתם מן
התבואה ישן עד לקיטת
התשיעית יתן עד בוא
תבואתה האכלו וישן.
ויקרא כה כב

מוסף רש"י

פול המצרי. מין קטנית
ותמו פלוגיא. שזרעו
לזרע. דלם ורעו לירק
הוא איל מעשר דקיה
בתר לקיטה. אלף מ"ל
קטנית נמר השרשה אולי
מחמת ר"ה צובר גורנו
לזרע. ולזמן מתקן יס'
יתוס. ונמצא תורס.
תש שנתן המרומ.
מקול את החדש השאר
ישן שמיטה מקלמן את
הישן השאר וטעם.

רבינו הגנאל

אל תקרי שלש אלא
שליש. פ"י. אני מצוה
הכרזה בשנה השנייה
שאפילו התבואה שזרעו
שליש מליאתה כשאר
השנים. עכשיו היא
תוספת מן השנה השנייה
ואינה מתבטלת כשביעית.
ויקראה הכותב תבואה.
תן התם בשביעית
פרק ב' האורז והדוקן
והפרגין והשומשומין
שהשרישו קודם ראש
השנה ששוריהם לשעבר
כול. פירוש (ברירש"ל)
בירושלמי אמר רב הונא
שא אישקר לעמוד על
אילו. מאי יבואו שליש.
לפיכך אמר כי השרשים
כמו פרי. אמר רבה אמר
רבנן אילן בתר הנמיה.
דחנן רבנן אילן שחנטו
פירותיו קודם חמשה עשר
בשבט מתעשר לשנה
שביעית. תבואה וזיתים
בתר שליש כדאמרין.
ירק בתר לקיטה. נמי
כדאמרין. דמי דתנין כדו
בתר השרשה כמאן. לא
אילין ולא כמבואר ולא
כירק. הדר אמר רבה מתוך
שעשוין א' פרגין פרגין.
פירוש משארי משארי.
וסביארא זו תבואתא
וסביארא שליש תעניין
זו לא (לי' תבואתא).